

ZE ŠUMAVY. MÁM PSÁT, JAK ZDE V ŠUMAVĚ SLAVNOST zřízení ústavy zemské se světí? – V městech se jásá, drží se slavnost kostelní, vojáci dělají parádu, hraje se, zpívá se, kokardy se šijou a nosí, města se osvětlují. Ten nejchudší nájemník musí mít při iluminaci nejméně čtyry svíčky za oknem – musí – tak to nařizuje pan policajt, sice že se mu okna vytlučou. – „Ano, čtyry svíčky mám koupit,“ povídá jeden bledý dělník druhému, „a mého celého jmění není více než devět krejcarů; kdybych koupil jen krejcarové svíčky, jsou čtyry krejcare, pět zbyde, a od těch mám být dnes živ se ženou a třemi dětmi, a zítra zase snad dílo nedostanu. Pročpak nedají páni chudým lidem na svíčky peníze, když chtějí slavit iluminaci? – Co my z toho máme, že je svoboda, ta nám nedá chleba ani práci.“

„Já si myslím, že bude přece i pro nás dobře,“ namítnul druhý, „akcis prý bude menší, a to bude hned laciněji, potom také o to se bude jednat, aby dostali chudí lidé zapotřebí a práci. A vidíš, již to za něco stojí, že se nemusí člověk bát hubu otevřít, že se můžeš nyní ozvat, když se ti křivda stane.“

„Pánbůh psí hlas neslyší, to si dobře pamatuj. Co se práce týká, to jen čekej, až páni se o nás postarají, uvidíš, kam dojdeš. Akcis třeba i o něco málo byl snížen, mnoho to nebude, ani to neucítíme. To bysme lépe ucítili, kdyby se dohlíželo na lichváře, na takové, kteří z mozolů chudých lidí bohatnou. Není-li to hřích, teď je strych žita za 9 zl. 30 kr. a chleb je tak velký, jako když platilo 18–19 zl., a to je u všeho, vezmi co vezmi do ust, všechno

musíš krvavě zaplatit, i ten shnilý brambor. A kdyby byla jen práce, aby se vydělalo, ale to není; a tak nezbyde člověku nic jiného, než jít prosit. Kdopak se stará o chudého? nikdo; ten ať si hladem umře.“

Trpkost, jaká v takových slovech leží, nedá se vypsat. Tak ti dva dělníci mluvili, ale přece koupil ten jeden svíčky a dal je za okna, vždyť by je pan policajt roztloukl. – A večer chodili lidé okolo oken a smáli se těm malounkým svíčkám, ale nikdo nepomyslel, kdo je dal, a že za nimi ve vlhké sednici sedí pět hladových lidí. –

Také sedláci chodili po náměstí, když byla v krajském městě iluminace, a četli na rozích proklamaci konstituce, ale žádný nemohl tomu porozumět, co to vlastně má znamenat. Tu jde okolo rohu jeden z nižších krajských úředníků, červenou a bílou kokardu maje připnutou na prsou. Sedláci myslili si, ten to musí vědět, co je to, a jeden z nich přistoupil k němu, řka: „Jemnostpane, poníženě prosím, pověd' nám, co je to ta konstituce?“

„Konstituce – konstituce – hm – Konstituce je – ale nač vám to budu vykládat, dost na tom, že je pan hrabě Stadion podepsán, je to něco dobrého“ – a pohledna z vysoka na sedláky, odešel.

„Hoši, och, to musí být chytrý pán!“ ušklíbli se sedláci, pošoupli čepice a klobúky na stranu a šli se zeptat do blízké hospody, co to je za nové nařízení na rozích. Tam jim vyložil jeden mudrlant, že to znamená úplnou svobodu, teď že je všecko frei, akcis se neplatí, robotu se nemusí dělat a nikdo že není povinen poslouchat.

Sedlákům se to sice líbilo, ale přece brzy zdravý jejich rozum zvítězil a nahlídli, že to nemůže být. „Hoši! pojedme chutě domů, náš pan správce je moudrý muž, on to ví jistě a nejlépe nám to vyloží,“ nabídnul jeden sedlák a hned se sebrali a jeli domů. Měli dobře; pan správce, horlivý vlastenec a muž rozšafný, který je otcem svým poddaným,

byl již nechal svolat všechny sedláky, a z města vracející se přišli právě vhod, by slyšeli, co je konstituce. Poslouchali, poslouchali, dobře tomu rozuměli, ale nevěřili.

„Poslouchejte,“ povídal jeden starý soused druhým, když se vraceli z kanceláře, „poslouchejte, teď mi napadá, to bude teprv asi to, co nám nebožtík císař přislíboval po francouzské vojně.“

„A povídejte, co přislíbil, už jsme to zase zapomněli“, ptali se mladší.

„Nu, na vlas nevím to již teky, ale zrovna to bylo k tomu podobné a náš nebožtík pan prokurátor, hodný to muž, Pánbůh mu dej lehký spánek, ten to teky jmenoval konstituce a povídal: „Sedláci, když nám dá císař pán takové zřízení, to budete šťastni a můžete se za něho modlit.“ My dělali, co jsme mohli, syny poslali jsme do patalie, peníze dali jsme císaři, obilí i dobytek. Potom ještě přišel nepřítel; Rus teky táhl tudy a ten týral nás dost a mnohý hospodář dal poslední volče aneb koně na fýrspon a více neviděli je. Mnohý ožebračil docela, a tu nebylo divu, že lidé reptali. Doneslo se to pánům k sluchu, že není lid spokojen; ihned přišli komisaři a ti sepisovali všecko, oč lidé přišli, s čím přispěli, a povídalo se, že bude nahražáno každému, co ztratil. Myslili si sedláci, že přece aspoň něco dostanú, ale kolikráte se psalo, a nedostal žádný ani halěr; a to zřízení zůstalo teky púhý slib. Kdo se zmínil, bul vyplacen, ale ne penězi, rozumíte?“

„Nu a potom mají páni zlost, když jsme přestali slovům jejich věřit. Och, panské sliby jsou samé chyby.“

„Ale táto, vy jste mi udělal vrtochy, já budu nyní celý den si myslit, proč jsme tu ústavu zemskou hned tenkrát nedostali. Co by tu bylo peněz v kapse, které jsme musili dát pánům, a jako by je z okna vyhodil, jaké mohli jsme mít hospodářství zřízené. Také bych měl o stovku stříbra víc, co jsem musil dát, abych odevzdán nebyl. To nedá

nyňí řádný, kařdý bude ráđ vojáčkem na řtyry léta, aspoň se trochu vycepuje. A jaké by řkoly byly? To já bych jistě psal jako kterýkoli písar a řtal bych jako pan falář. Och, řkoda přeřkoda, ře nejsem mladší!“ vzdychl si jeden mladý sedlák.

„Jen se netrořtuj, ře již máme, co nám pan správce řtal, já tomu posud nevěřím a věřit nebudu, dokud všecko ujiřtěno nebude a pan správce neřekne: ‚Teď je konec roboty.‘ – Povídá se, ře bude vojna, a tu mají páni strach a slibují nám, abychom byli pokojní: tu to máte.“

„No, uvidíme, až bude ten sněm, co nám Pánbůh dá,“ rozhodl konečně starý tatík a shromážděňí rozeřlo se.

V několika vesnicích také slyřeli sedláci, ře je svoboda v zemi, ře se nemusí dělat robota, a hned umínili si nejeti na robotu, a kdo by jel, ře mu volče druží zabijí. Páni úředníci, kteří se tomu všemu jen posmíváli, dostali strach, slyříce, ře sedláci si umínili vzdorovat; sezvali tedy všecky rychtáře a starší obce na úřad, a tam se jim řetlo prohláření konstituce a naposled je pan úředník laskavě napomenul, aby poslouchali, aby se pokojně chovali a své povinnosti bez reptáňí vykonávali. Sedláci neřekli tak ani tak, odeřli z kanceláře, nevědouce, co to bylo za nařizení, které jim byl úředník řetl (ale i vyložil). Mysleli si, an je byli úředníci k pokoji napomínáli, vlídňe se k nim chovali a k robotě je nenutili, ře se bojí a ře to stranu té svobody přece jistotná pravda je. To je těřilo a jeřtě více na koně posadilo; ano ten jeden vzpomňel si hned na proroctví slepého mládence, ve kterém také stojí: „Až bude v Ch... (jméno jedné vesnice v řumavě) zrzavý a trochu chromý rychtář, bude s pány zle, a ten rychtář bude první, který se panu direktorovi na vzdor postaví, on první dá mu facku.“ Sedláci, kteří věří proroctví jako svatému evangelium, věřili jistě, ře nyňí ten řas přeřel, o kterém jeřtě i jeden starý prorok jim řekl, ře přeřje jednou také na pány, ře budou

utéct chtít a již jednou nohou ve voze budou, ale za šos že je lidé vytáhnou a k soudu povedou. Sedláci mají takové proroctví dobře v hlavách zaznamenané a často si je předříkávají; je to malá útěcha v těžkostech. Ten houfek rázných sedláků, co se z kanceláře domů ubíral, také pevně v to proroctví věřil, a ačkoliv žádnému nenapadlo vzbouřit se, přece robotovat nechtěli.

To uslyšev jeden přítel českého lidu, zašel v neděli do vesnice Mr., – kde právě mnoho sedláků z okolních vesnic do kostela se bylo sešlo. Dal je svolat k rychtáři, aby jim přečetl a vyložil, co je konstituce, a rozhořčené mysle upokojil. Bylo jich tam hodně pohromadě a všichni pozorně poslouchali, co se jim vykládalo; čemu nerozuměli, na to třebas i dvakrát zeptali se. Sedlákovi musí se všecko jasně, srozumitelně i jednoduše vysvětlit, beze všech obalů, potom se mu to líbí. Provolání k českým sedlákům od p. Dr. Braunera líbilo se všem. Když se jim všecko přečtlo a vyložilo, byli chvíli tiše a na těch rázných tvářích a v těch jiskřících očích všelijaké city se střídaly.

„Nu, kdyby to tak bylo, jak jste nám to, pane, čtali, bylo by to dobře, ale ono to asi nebude,“ ozval se jeden starý.

„Inu, jen si rozuměj, Šimone, copak jsi neslyšel, že císař pán již svobodu dal a že to ti páni nyní ještě zřídí a o to se postarají, aby se nám nic neukrátilo? Vždyť to zde v Novinách stojí.“

„Nu, nu, jáť mnohonáctekráte slyšel, že v těch Novinách mnoho klepů, ale málo pravdy je. Slyšel jsi, jak tu jeden pán povídá, že se musilo dříve lecco chválit, co za chválu nestálo. Tedy když dříve páni lžili, mohli by nyní teky lžít.“

„Dej si říct, to máš navlas tak jako u nás: kdybychom přišli na kancelář a mluvili tam, jak nám u srdce je, dali by nás pan delektor zavřít do harestu; kdybychom se neklaňeli, ruce nelíbali, milostpane neříkali, neobdrželi bychom

ke všemu platu nic. Dost týrání máme a nadávky dostaneme, když se koříme, jakž teprv kdybychom se jim postavili? – Ta chvála nic nekoštuje, člověk si přitom může myslit, co chce. Nu vidíš, ti páni, co ty Noviny píšú, teky to dělali jako my, když něco chtěli obdržet a dobrou vůli hudržet chtěli, musili chválit teky leckoho, kdo to nezaslúžil. Nynčko ale může se říct, co na srdci leží, teď se nemusí lži psát.“

„Dobře jste pověděl,“ řekl přítel, „ale musíte se také dle toho chovat, nesmíte být potutelní a pokrytci ani před pány. Nesluší se to pro člověka svobodného, a do zlé pověsti přivedlo by vás, kdyby i nyní ještě jste se kořili a podlízali.“

„Inu, kdyby to mohlo být, nebyli bychom od toho, ale však asi i vy musili jste týlo shybnút, kde jste přeskočit nemohli, a víte, kterak to chodí a proč to děláme. Sprosté selské přísloví: Kdo je živ bez fortele, je živ jako tele. – Proti vrchnosti nevíme co říct; možná že jsú hodní páni, ale my je neznáme. Jednú za dvě za tři léta přijdou pan hrabě na panství, my neznáme je, oni neznají nás a nevědí, co nám třeba. Kdyby se některý osmělil, šel k němu a řekl, kde co schází, co se děje, kterak to všecko chodí, štouchl by do vosího hnízda; pan hrabě by se zeptal dříve pana vrchního, ten má větší víru než sedlák, a když se vrchní vplete z bryndy, potom si vyleje zlost na sedlákovi. Naší vrchností jsú tu vždy jen úředníci, od těch závisíme; a pane, vy to dobře víte, jak se s námi podle práva zachází, jaké máme zastání, tedy nesmí se divit nikdo, že se na oko koříme, ale v srdci naše pány nenávidíme.“

„Dobře jsi pověděl, Hadame; a je to skutečná pravda, pane, že pány nemáme v lásce, oni myslí, že je sedlák hlúpý, k ničemu jinému na světě dobrý než za pluhem chodit. Žádný nehuzná, že sedlák pracuje pro celú zem; však oni i málokterý měšťan nás návidí, také myslí, že všecku

moudrost snědl, a když má z termínského sukna kabát, že je víc než my a že může po nás hlavu házet,“ ozval se zase jiný z davu.

„Je bohužel pravda, že je dost měšťanů, kteří se za mnohem vyšší počítají, než je sedlák, ale takoví jsou jen ti nevzdělanci. Každý vzdělaný hodný člověk uzná, co jsme sedláku povinni, každý miluje ho jako svého spoluobčana a bratra. Vidíte, toho důkaz dali vám nyní ti šlechtění pánové v Praze, jak jste již slyšeli. Oni se o vás tak spravedlivě a upřímně starají jako sami o sebe, a nijakž vás neopustí. Vy však nesmíte je také opouštět v dobrém ani v zlém.“

„Duši za ně dáme všichni!“ volali jedním hlasem chlapíci jako ze skály.

„Nuže, když byste duši obětovali, tedy přinesete i tu menší oběť, totiž že nebudete nevhodnou surovostí pokoj země rušit a že trpělivě očekávat budete, jak se vše ukončí. Hleďte, v Praze panuje nyní všeobecné přátelství, Čech, Němec, žid, všickni jsou bratří, všickni pracují k jednomu cíli a jeden druhému, seč je, napomáhá. Tedy vy Čechové zde též se nedejte zahanbit.“

„Pane, zde naše ruka na to, že se budeme pokojně chovat a trpělivě očekávat konce; je to sláva pro Čechy, že hu nás ani kapka krve netekla jako jinde, my tu slávu nebudeme kalit. – Ale tohle je zázrak, pane, kterak v té Praze nyní přátelstvo všeobecné panuje, to nebylo odjakživa slycháno, aby se Němec s Čechem na jedné lajci (lavici) srovnal. Čech k Čechovi, to je jiná, ale s Němcem, to je mi divná věc, nu ale snad to jsou ti hodní Němci, co v Praze pořád mezi Čechy žijí, budou již humět česky rozprávět, to nebudou takoví Němci, jako jsou ti naši pání húředníci, to jsou zatvrzelí, ti se nic nechtí hučit česky; tak trochu, co s námi promluví na robotě a v kanceláři, a to za nic nestojí, ale psát to pranic nehumí. Och, kdybychom my měli české pány zde, bylo by to lepší, Čech Čechovi přece

jenom více přeje; my bychom raději s nimi jednali po česku než po německu, ale kterak si pomoci, člověk tomu nerozumí a přece musí všechno přijímat po německu, kontrakty, přípisy, nařízení atd. Máme se dle toho spravovat, a nerozumíme tomu. Nyní si ale můžeme poručit, aby se nám všechno české dávalo, vidíte, pane?“

„Již dávno a několikrát řekl jsem vám, abyste tak učinili, ale to se bojíte promluvit a tím sami své pány kazíte; poněvadž myslí, že je vám to stejné, máte-li to v té neb oné řeči napsané, neučí se žádný česky.

Kdybyste však jen jednou se ozvali a na zákon se odvolali, v němž zřejmě veleno, aby každý úředník v Čechách obě v zemi panující řeči uměl, aby nebylo ani Čechu ani Němci při jednání ublíženo, kdybyste se na to odvolali, jistě by se báli vám německé přípisy posílat, a když by to nepomohlo, stojí každému svobodno dále se o to ucházet. Nyní však musíte to všickni jednohlasně žádat, aby se s vámi všechno po česku vyjednávalo.“

„I, pane, to my budeme hnedle při tom a neupustíme, poněvadž víme, že jsou na naší straně lidé, kteří nás neopustí a nás se zastanú. Ale dříve to byla těžká věc, my s tú robotú příliš utýráni jsme, a nikdo netrúfá se ozvat, aby se na něm nemstili. Od nejnižšího drába až k panu vrchnímu před každým musíme se kořit; před jedním smekat, před druhým klekat. A žalovat není nic platno; to máte jednu ruku od dola až nahoru, kterak řekne ten jeden, řekne druhý, třetí, až nahoru k císaři. Raději tedy mlčet. Kdyby všickni úředníci takoví Češi byli jako vy, pane, kdyby s námi tak hupřímne smýšleli a jednali, my bychom srdce s nimi rozdělili, ani by poručit nemuseli, a stalo by se; ale oni se nezmění, ti zůstanú, jak jsou.“

„Ale, pane, kterak se to dovíme všechno nejlépe, co se v Praze děje a kdy ten sněm bude? K vám je přec hodný kus cesty a teky nemáte vždy čas k nám docházet.“

„Když si vy tři obce dohromady Pražské Noviny držet budete nyní od čtvrtleta, můžete se všechno dovědět a spravedlivě. Rychtář umí dobře číst, a čemu byste docela nerozuměli, to se zeptejte buď zde Jana, aneb si to zaznameňte, až k vám zase přijdu. Však vy tomu dobře rozumět budete.“

„Nu, to můžeme hudělat, a ty, Jene, půjdeš do města a necháš je přinést ty listy,“ nařizoval hned rychtář, „pošleme je z jedné obce do druhé, vždyť nejsme daleko od sebe. Víte, pane, co mi napadlo, kdyby ten pán, co toho Pražského Posla vydává, ten pan Tyl, kdyby vydával aspoň dva svazečky za měsíc, anebo kdyby si to rozdělil na listy jako Noviny, abychom častěji je dostávali. Och, ten humí pěkně pro nás psát, to rozumí člověk všechno, tak se čtá až milo, co on píše, a zrovna navlas ví, kterak to rádi máme. Ten by nám to nejlépe pověděl, jak se to všechno děje; v těch Novinách přece všechno pro nás není a mnohému nerozumíme. Nu snad až dále že si ten pan Tyl také na nás vzpomene; kdybyste se, pane, jednu s ním sešli, pozdravujte ho od nás všech.“

„To mu jistě vyřídím, zdraví jste vzkazovali a –“

Ještě naposled četl průvodčí přítelův „Odjezd pražské deputace do Vídně“, a tu mnohému buláku kapaly slze s očí. Nato jeden starý černovlasý sedlák vstal, podal příteli ruku, řka: „Nyní vás Pánbůh pozdrav za váš výklad, ale ještě jednu prosbu máme.“

„Všecko, co v mé moci bude, vám udělám.“

„My jsme sprostí sedláci, neznáme psát, abychom to sami napsali, proto vás prosíme, abyste těm pánům Pražanům napsali, aby je Pánbůh pozdravil, i ty jejich děti za tu lásku, kterou nám prokázali, napište jim, že se do smrti za ně budeme modlit i za jejich děti. Teky jim řekněte, ať se nic nebojí, že my se pokojně chovat budeme, ale kdyby poručili, že jsme hotovi do ohně pro ně skočit. Tak jim

vyřídte ve jménu nás všech sedláků z okolí domažlického.“

Přijměte tedy, šlechtní zastavatelé práv národa českého, pozdravení a poděkování sprosté sice, ale tím upřímnější pozdravení statných vnuků a pravníků někdy tak slavných Chodů, kteří vždy svou vlast a své právo hájili proti návalům cizoty a jejichž heslo bylo: „Všickni za jednoho a jeden za všechny.“

Ještě umluvila se v tom selském shromáždění selská slavnost, která se bude po ukončení sněmu slavit v zdejším okolí. Kde asi je starý praporec chodovský, jež měli, když se jim ještě svoboda nevzala, aby při té slavnosti vlál na vrchu Svatovavřinském? Posud pro něj pláčou, jako i o svá stará práva.